

2022-01-16

Till: Skogsstyrelsen (skogsstyrelsen@skogsstyrelsen.se)
Att: Mari Hansson (mari.hansson@skogsstyrelsen.se)
Att: Göran Rune (goran.rune@skogsstyrelsen.se)
Kopia: SLU Artdatabanken (artdatabanken@slu.se)
Kopia: Naturvårdsverket (registrator@naturvardsverket.se)

Ämne: **Skogsstyrelsens system innebär stor risk för regelbundna artskyddsbrott!**

Hej,

Detta brev grundar sig i den bekymmersamma situation som bl.a. uppkommit med anledning av att Skogsstyrelsen 2019 höjde nivån på de häckningskriterier för fåglar i Artportalen som ger träff i Skogsstyrelsens ärendesystem för avverkningsanmälningar.

Bakgrund

Tidigare "tröskel" var häckningskriterium 3 (sjungande hane eller andra läten relaterade till häckning), men detta ändrades till häckningskriterium 6 (spel, lek, parning). Emellertid måste även en sjungande (eller på annat sätt revirhävande) hane av en del arter vara tillräckligt för att Skogsstyrelsen ska uppmärksamma förekomst som indikerar skogliga värden av något slag. Sådana observationer registreras nämligen nästan uteslutande i områden som kan klassas som fortplantningsområden.

För vissa stationära och särskilt prioriterade arter såsom järpe, hackspettar, lavskrika, talltita m.fl. borde även observation i lämplig häckningsbiotop innebära en skyldighet från såväl markägare som Skogsstyrelsen att göra en vederhäftig bedömning av om artskyddsförordningens förbudsregler träffar en planerad skogsavverkning, eftersom dessa arter normalt lever året om i anslutning till sina fortplantningsområden och viloplatser.

Nuläge

Med dagens system har följden blivit att en överväldigande stor andel rapporterade fynd i Artportalen inte faller ut för granskning vid avverkningsanmälningar, vilket innebär att t.ex. tjäderlekplatser som rapporterats med häckningskriterium 3 helt sonika avverkas utan att Skogsstyrelsen knappast vet om deras existens. Detta kan inte vara rimligt och innebär att myndigheten inte lever upp till sitt ansvar att bevara den kontinuerliga ekologiska funktionaliteten för skogens arter.

En förklaring vi fått tidigare är att en del rapporter i Artportalen inte är tillräckligt exakt lokalangivna för att koppla till en specifik avverkningsanmälan. Vi har tagit till oss vikten av att inrapporterade fågelobservationer måste ha en hyfsad geografisk noggrannhet och jobbar för att informera våra medlemmar om detta. Men faktum kvarstår att Skogsstyrelsen måste fatta beslut på befintliga underlag. I händelse av bristfällig information måste därför även rapporter med mindre exakta lokalangivelser tillskrivas ett värde som bör granskas och bedömas av handläggare. Skogsstyrelsens personal har ju tidigare fått utbildning just i att kunna koppla observationer till biotopers lämplighet för specifika arter. Ifall detta numera inte genomförs p.g.a. resursbrist så måste Skogsstyrelsen äska medel för sådan handläggning.

Under 2021 har såväl Skogsutredningen som Artskyddsutredningen tydligt påpekat att markägare och Skogsstyrelsen har ett gemensamt ansvar att uppfylla det kunskapskrav som lagen ställer i samband med avverkningsanmälningar. En sänkning av "tröskelvärdet" för häckningskriterier skulle påtagligt minska risken att beslut om avverkning fattas utan att kunskap föreligger om vilka arter som finns i den skog som ska avverkas.

Aktuella fall

Det finns ett antal konkreta fall där skog avverkats trots kända förekomster av prioriterade fågelarter. Ärenden som därmed alltså skulle renderat beslut om förbud eller anpassat skogsbruk. Här är några som vi noterat gällande tjäderlekplatser:

- A 49899-2021 – Avverkat (meddelat från ombud)
- A 36120-2021 – Avverkat (meddelat från ombud)
- A 28383-2021 – Avverkat (kartgranskning)
- A 19779-2021 – Avverkat (kartgranskning)
- A 60684-2020 – Avverkat (kartgranskning)

Detta är bara ett axplock av de aktuella fall där häckningsindicier eller förekomst av prioriterade fågelarter skulle fångats upp av Skogsstyrelsens system om det hade varit i paritet med aktuellt rättsläge. Enligt våra efterforskningar har 790 avverkningsanmälningar träffat punkter där det rapporterats in prioriterade fågelarter under 2021. Sedan början av augusti, d.v.s. några veckor efter det att Mark- och miljööverdomstolen slagit fast EU-domen i de förenade målen C-473/19 och C-474/19 *Skydda skogen* i svensk lagstiftning, har 355 avverkningsanmälningar träffat punkter där det rapporterats in prioriterade fågelarter. Vi tror inte att alla dessa har resulterat i artskyddsbeslut.

Rättspraxis

BirdLife Sverige vill i sammanhanget påminna Skogsstyrelsen om att EU-domstolen i sitt avgörande i de förenade målen C-473/19 och C-474/19 *Skydda skogen* tydligt har klargjort att svenska myndigheter måste pröva huruvida *"skogsbruksåtgärder grundar sig på en förebyggande strategi som tar i beaktande behovet att bevara de berörda arterna och huruvida åtgärderna planerats och kommer att utföras på ett sätt som inte åsidosätter förbuden i artikel 12.1 a–c i livsmiljödirektivet"*. Skogsstyrelsen har därmed en skyldighet att bistå med kunskapsunderlag för att göra en sådan prövning. Om sådan kunskap undanhålls prövningen, genom att information om särskilt skyddsvärda fågelarter "negligeras" i det digitaliserade granskningsystemet, kan Skogsstyrelsen omöjligt uppföra sitt uppdrag. Här krävs alltså en tydlig korrigerande i myndighetens förfarande!

Ovan nämnda domslut från EU-domstolen har under sommaren och hösten 2021 börjat tillämpas i svensk rättspraxis. Vi kan t.ex. nämna målen vid Vänersborgs tingsrätt nr. M 4942-20, M 4971-20 och M 4973-20 *Svartedalen*, där mark- och miljödomstolen återförvisade målen till Skogsstyrelsen för fortsatt handläggning i enlighet med vad som anges i domskälen. Målen gäller avverkning av skog som utgör livsmiljö för duvhök, fiskgjuse, järpe, orre, tjäder, spillkråka och talltita. Mark- och miljödomstolen kommer – med hänvisning till EU-domen *Skydda skogen* samt fågeldirektivet artikel 4.4 – till slutsatsen att angivna arter kräver sammanhängande, flerskiktade och ofragmenterade skogar och att trakthyggesbruket utgör ett hot mot dessa. I fallet *Svartedalen* är det ideella naturvårdsorganisationer som uppmärksammat Skogsstyrelsen och domstolen om fågelförekomster, men i det förebyggande system som EU-domstolen föreskriver är det uppenbart att Skogsstyrelsen måste kunna uppmärksamma inrapporterade fågelförekomster på egen hand.

Rättspraxis är numera också tydlig i fråga om att skyddet för arternas livsmiljöer gäller även under eventuell tid av året då arterna inte finns på plats. Tillika är EU-domstolen mycket tydlig med att skyddet även gäller arter vars bevarandestatus inte riskerar att försämrats av aktuell åtgärd.

Alldeles nyligen (2021-12-10) förkunnade mark- och miljödomstolen vid Vänersborgs tingsrätt också sin dom i mål nr. M 1031-21, med tydlig vägledning kring Skogsstyrelsens ansvar för kunskapsinsamling. *"När det som i detta fall finns indikationer på förekomst av häckande individer av skyddade arter som missgynnas av konventionellt hyggesbruk måste som regel kunskaper inhämtas om förekomsten av arter, den direkta påverkan på platsen i relation till identifierade arter samt omgivningens förutsättningar att erbjuda strukturer som motsvarar de som går förlorande (jfr 2 kap. 2 § miljöbalken). Med ett sådant underlag kan förutsättningarna för bibehållandet av kontinuerlig ekologisk funktionalitet, och därmed även förenligheten*

med artskyddet, bedömas på ett adekvat sätt. Det finns därför skäl att återförvisa målet till Skogsstyrelsen även med avseende på avverkningarnas förenlighet med artskyddsbestämmelserna i relation till andra arter än tjäder. Skogsstyrelsen ska vid den fortsatta handläggningen således se till att underlaget i fråga om berörda arter kompletteras så att det är möjligt att bedöma om kontinuerlig ekologisk funktionalitet för arterna kan upprätthållas."

Domen klargör att hänsyn ska tas i enlighet med rekommenderad vägledning för arterna samt att Skogsstyrelsen vid sin handläggning har att se till att underlaget i fråga om berörda arter vid behov kompletteras så att det är möjligt att bedöma om kontinuerlig ekologisk funktionalitet för arterna kan upprätthållas. Vi känner till ETT ärende (A 32329-2021) där Skogsstyrelsen i beslut förbjudit avverkning i avvaktan på att eventuell förekomst av tjäderlekplats utreds.

Åtgärdsbehov

BirdLife Sverige yrkar på att Skogsstyrelsen skyndsamt ser till att ändra i befintligt ärendesystem för avverkningsanmälningar, så att man ska kunna undvika att särskilt skyddsvärda fågelarters livsmiljöer (t.ex. fortplantningsområden och viloplatser) förstörs. Vi anser det vara klarlagt att även observationer med lägre häckningskriterier än 6 måste flaggas i Skogsstyrelsens ärendehantering för avverkningsanmälningar. Vi föreslår att statens expertmyndighet Artdatabanken får i uppdrag att föreslå kriterier för när Skogsstyrelsens system "fångar upp" fynd av arter. Urvalen bör vara anpassade efter art och i viss mån region.

Vi emotser ett skriftligt svar på denna skrivelse och är givetvis öppna för en dialog med Skogsstyrelsen för hur systemet ska bli ett tillförlitligt verktyg i tillsynsarbetet, så att lagens krav kan tillgodoses.

Vänliga hälsningar,

Daniel Bengtsson
Fågelskyddsansvarig
BirdLife Sverige
Tel. 070 515 45 33
E-post: daniel.bengtsson@birdlife.se

Lotta Berg
Ordförande
BirdLife Sverige
Tel. 070 881 28 14
E-post: lotta.berg@birdlife.se